

Üniversitenin perişan hali

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Türkiye'nin başından beri üniversiteyle ilgili sorunu var. Bu, 'başından beri' kavramı 1950 sonrasını belirtir. 1950 bu noktada tam bir dönüm noktası meydana getirir. Üniversite, bir anlamda üniversiteliğini hatırlamış, oradaki kitle toplumsal olaylar karşısında tavır alması gerektiğini düşünmüş, gerekli adımları atmıştır. Bunlar biraz da 'tarihsel blok'un, yani ordu-bürokrasi-aydınlar ittifakının geçerli ve çok güçlü olduğu zamana denk düşer. Dolayısıyla 1950-60 arasında bir yandan Hürriyet Partisi gibi oluşumlar ortaya çıkarken, bir yandan da öğrenci sokağa gitmekten kaçınmamıştır.

1960 tarihsel blokun bir eylemi olduğundan üniversite de payına düşeni almış ve olması gerektiği gibi özerkliğe kavuşmuştur. Fakat kısa süre sonra dünyada patlayan olaylar Türkiye'ye sıçrayınca iktidarlar üniversiteyle uğraşmayı neredeyse bir görev bildi. 1971 darbesi bir yandan aydınları tarihsel blokun dışına iterken bir yandan da üniversite özerkliğini budadı. 1980 darbesi zaten aydınlara karşı, toplumsal ayrışmaya karşı bir darbeydi. İster istemez üniversiteyi başka çuvalların içine sığdırmaya çalıştı. Bugün o dönemin uzantısını yaşıyoruz.

Ne var ki, üniversitenin sorunu burada bitmiyor. Çünkü, üniversite hep belirttiğim gibi sadece açık ideoloji ve politika değildir. Bir kontrol mekanizması olarak işleyen ideoloji ve politikanın (kötü anlamda politikanın) başka yansımaları da var hayatta. İşte onların başında siyasetlerin çeşitli kurumlar ve kavramlar karşısındaki tercihi geliyor. Klasik iktisada giriş kitaplarında sıkça verilen örneği hatırlayacak olursak topla tereyağı arasındaki tercih sadece bir matematik ve mekanik değil bir ideoloji sorunudur.

Türkiye bu tercihi topla kitap, topla eğitim arasında yapıyor. Dünyada kişi başına düşen eğitim harcaması açısından vahim sıralarda bulunuyoruz. Bunun sonucunda öğretmenin maaşı, okula gerekli altyapı harcaması belli bir düzeyi aşmıyor. Dolayısıyla karşımıza bir nitelik sorunu çıkıyor.

Bu her düzeydeki eğitim kurumu ve eğitimci için geçerli, ama üniversite için daha da çok geçerli. Geçenlerde bir yazı yazmış ve öğretmenin durumunu ortaya koyan bir araştırmayı konu edinmiştim. Şimdi de Radikal'de yayımlanan (17.6.2003) ve üniversite hocasını kapsayan bir araştırmanın sadece üç maddesine değineyim.

1. Hocaların yüzde 32'sinin aylık geliri 500 milyon-1 milyar; yüzde 27'si 1-1.5 milyar ve bu kitlenin yüzde

59'u alt, yüzde 24'ü orta, yüzde 17'si üst sosyoekonomik düzeyde yer alıyor. Kısacası karşımızda dar gelirli bir kesim var. Bu yüzden de yüzde 34 her zaman, yüzde 34'ü bazen ek işe ihtiyaç duyuyor.

2. Bu kitlenin çok trajik bir biçimde yüzde 22'si akademik yayın dışında kitap okumuyor, yüzde 56'sı ayda 1-2, yüzde 18'i, 3-5 kitap okuyor. Kısacası okumayan bir kitle var karşımızda. (Buna rahatlıkla yazmayan da diyebiliriz.) Çünkü, yüzde 14 televizyon, radyo, gazete izlemiyor! Bu kesimin yüzde 66'sı sinema seviyor ama şu koşulla: Yüzde 10'u bir yılda hiç sinemaya gitmemiş. Yüzde 40'ı yılda (evet, yılda) 5-10 kez, yüzde 34'ü 1-5 kez gitmiş. Yüzde 35'i tiyatro izlemiyor, yüzde 57'si de yılda 1-5 kez gidiyor.

3. Nihayet, yükseköğretim kesiminin yüzde 66'sına göre geleneklere ters düşen davranışlarda bulunmamak gerekir. Yüzde 36'sı ise çoğunluğun görüşüne uyacağını söylüyor. Yüzde 37'si etrafında olanları anlamakta güçlük çekiyor, yüzde 48'i olaylara müdahale etme gücünden yoksun. Çünkü, yüzde 64'ü, hiçbir sivil toplum örgütüne üye değil.

Bu durumu onlar değil, 'Üniversiteye politikayı sokmayın' diyenler yarattı. Dikkatle ve özenle. Böylece üniversite çok farklı ve 'gizli' düzeylerde teslim alındı, felçleştirdi. Sorun sadece YÖK değil yani!